

Å legge til rette for kompetanseutvikling i faglige fellesskap – et samarbeid mellom barnehage og PP-tjenesten

Stein Erik Ohna

Universitetet i Stavanger, Norge

Korrespondanse: Stein Erik Ohna, e-post: stein.e.ohna@uis.no

Siv Hillesøy

Statped, Norge

Sammendrag

Artikkelen redegjør for prosessen med utvikling av design for to tverrfaglige innovasjonsprosjekt i barnehager. Forfatterne tar utgangspunkt i forskning som etterlyser modeller for samarbeid om kompetanseutvikling som bygger på barnehagens og PP-tjenestens behov for kompetanse om inkluderende praksiser i barnehagen. Både nasjonale styringsdokumenter og tidligere forskning peker på at PP-tjenesten i liten grad er en sentral bidragsyter og aktør i barnehagens arbeid med kompetanse- og organisasjonsutvikling. To forskningsspørsmål ligger til grunn for artikkelen: (1) Hvilke behov vektlegger barnehagene og hvordan involveres barnehagens samarbeidspartnere i planlegging og oppstart av innovasjonsprosjektene? (2) Hvordan reflekterer utformingen av innovasjonsprosjektene betydningen av lokal forankring, engasjement og strategier for utvikling av kompetanse? I artikkelen redegjøres for planlegging og oppstart av de to barnehageprosjektene, og designet diskuteres i lys av tre tema som identifiseres i analysene: Det første temaet handler om lokal selvbestemmelse, det vil si at prosjektet skal ha en sterk forankring i barnehagens behov og at styrer er sentral i utforming av prosjektplanen. Det andre temaet, tilhørighet, handler om å skape engasjement og relasjoner mellom medarbeidere i barnehagen og eksterne samarbeidspartnere. Det tredje temaet, støtte til utvikling av kompetanse, retter oppmerksomheten mot formålet med prosjektet og vilkår for utvikling av kompetanse for inkluderende praksiser.

Nøkkelord: *SUKIP; lokal kompetanseutvikling; samarbeid barnehage–PPT; inkluderende praksis*

Abstract

Facilitating professional learning through participation in interdisciplinary collaboration between kindergarten and Educational Psychological Services

The article accounts for the process of developing a design for two interdisciplinary innovation projects located in kindergartens. The article takes a point of departure in research that calls for new models for collaboration on inclusive practices in kindergartens, between the kindergarten and the Educational Psychological Service (EPS). National policies, as well as research publications, report that the EPS seldom is a central contributor and participant in kindergartens' work on competence- and organisational development. The article presents results from a 3-year action research project in two different municipalities in Norway (Collaboration on development of competence for inclusive practices, SUKIP), and uses data from the first, initial phase of the project. The aim of the SUKIP-project is to explore and investigate various forms of collaboration between the Educational Psychological Service (EPS) and the kindergarten/school with a potential for joint competence development for inclusive practice. The article presents two research questions: (1) How do the kindergartens define their needs for competence development, and how are collaborating partners involved in the planning and initiation of the innovation projects? (2) How does the design of the innovation projects reflect the significance of local alignments, engagement, and strategies for competence development?

The results presented in this article show that organisation, structure, and resources are important issues in the development of a research design. In particular, the article emphasises three conditions that need to be taken into consideration regarding desired results: autonomy and local alignments, relatedness and participation, and competence support.

Keywords: *SUKIP; local competence development; collaboration kindergarten – EPS (Educational Psychological Service); inclusive practice*

Ansvarlig fagredaktør: Sara Esmaeeli

Innledning

Barns rett til å høre til i et inkluderende fellesskap i barnehage og skole løftes fram som et stadig sterkere prinsipp i norsk utdanningspolitikk. Samtidig viser forskning at vi har lite kunnskap om hvordan man legger til rette for inkluderende fellesskap i praksis, og hvordan barnehager/skoler og den pedagogisk-psykologiske tjenesten samarbeider om dette. Særlig etterlyses modeller for kompetanseutvikling (en organisatorisk infrastruktur) som legger til rette for å fange opp barnehagens behov for kompetanse gjennom et samarbeid med PP-tjenesten. Artikkelen redegjør for oppstarten av et samarbeidsprosjekt med tittelen *Samarbeid om utvikling av kompetanse for inkluderende praksis* (SUKIP) i to barnehager i to geografisk ulike kommuner. SUKIP er et treårig forskningsprosjekt (2019–2022), og artikkelen tar utgangspunkt i aktiviteter som fant sted i 2019.

Målet med SUKIP er å introdusere og utforske nye praksiser for samarbeid mellom barnehage, skole og PP-tjenesten om utvikling av lokal og praksisnær kompetanse for inkluderende praksis. I denne artikkelen er oppmerksomheten rettet mot samarbeidet mellom barnehage og PP-tjenesten. Det er kommunene som eier prosjektet og som, i samarbeid med forskergruppen, gjør konkrete valg av tiltak og utforming av de lokale innovasjonene. Prosjektet samsvarer dermed godt med nyere nasjonale intensjoner om desentralisert kompetanseutvikling (Utdanningsdirektoratet, 2021a). Til grunn for den

nye kompetansemodellen ligger noen hovedutfordringer som er identifisert i evalueringer av tidligere nasjonale kompetanseutviklingstiltak (Meld. St. 21 (2016–2017)). Tiltakene har i for liten grad vært lokalt tilpasset og forankret, og de har tatt for lite hensyn til at implementering er krevende og tar tid når informasjonen har gått gjennom mange ledd før den har nådd dem som skal gjennomføre dem. Tiltakene har i liten grad ført til reell og varig endring i måten kommuner, skoler og lærere jobber på.

Fra politisk hold ser man omfanget av spesialpedagogisk hjelp i barnehagen som et uttrykk for manglende evne til å skape rom for at mangfoldet av barn kan delta i det ordinære fellesskapet. Hvordan barnehager skal legge til rette for ansattes profesjonelle utvikling med tanke på å ivareta barns forskjellighet, har fått økt oppmerksomhet i utdanningspolitiske dokumenter (Kunnskapsdepartementet, 2018; Nordahl, 2018; Utdanningsdirektoratet, 2021a) og forskning om barnehager (Alvestad et al., 2019; Sivertsen et al., 2021). Alvestad et al. (2019) peker på at det er et sentralt spørsmål hvem som driver profesjonsutviklingen, og at det er viktig å se barnehagelærerne som aktive deltakere i egen kompetanseutvikling. Autonomi, faglig handlingsrom og faglig og etisk standard knyttet til politiske myndigheters rammer, er faktorer som løftes fram som sentrale i denne sammenheng.

De utdanningspolitiske dokumentene som her er omtalt, reflekterer en endring i statens styring og strategiske tenkning om kompetanseutvikling på utdanningsfeltet – fra sterk nasjonal styring i kompetansestrategien som ble lansert i 2013 (Kunnskapsdepartementet, 2013) til vektlegging av lokal involvering og lokale myndigheters ansvar og styring i en desentralisert kompetanseutviklingsmodell – i barnehagesammenheng benevnt som *ReKom* og *Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis* (Utdanningsdirektoratet, 2021b). Målet er en barnehagebasert kompetanseutvikling der barnehageeier, i samarbeid med relevante kompetansemiljøer og barnehagemyndighet, har ansvar for tiltakene.

Flere stortingsmeldinger peker på PP-tjenesten som en ressurs og samarbeidspartner for kompetanseutvikling i barnehager (Meld. St. 21 (2016–2017); Meld. St. 6 (2019–2020)). PP-tjenesten skal bistå barnehagen i de tilfellene der tjenestens spesialistkompetanse er et relevant og nødvendig supplement til barnehagens egen kompetanse og være et ledd i forebyggende arbeid og arbeid med tidlig innsats. I Meld. St. 6 (2019–2020) varsler regjeringen flere tiltak som omhandler PP-tjenesten. Blant annet understreker meldingen at PP-tjenesten skal være mer til stede i barnehagen og bruke mer tid tett på barna, slik at barnehagene får den støtten de trenger for å forebygge vansker og skape et godt tilrettelagt tilbud for alle barn.

For å fange opp barnehagens behov for kompetanse og øke treffsikkerheten på de kompetanseutviklingstiltakene som iverksettes, er det behov for å utforme en organisatorisk infrastruktur for samarbeidet mellom barnehage og PP-tjenesten (Lyng et al., 2021). Målet med etablering av slike mer formaliserte samarbeidsarenaer er at deltakernes ulike roller, ressurser og kompetanser skal gi en synergieffekt.

Artikkelen bruker de to barnehageprosjektene som inngår i SUKIP-prosjektet for å belyse hvordan barnehage og PP-tjenesten samarbeider om utvikling av en infrastruktur

som gir rom for felles refleksjon og kompetanseutvikling med utgangspunkt i barnehagens pedagogiske praksis. Innovasjon forstås i denne sammenheng som å skape noe nytt som bidrar til forbedring på et gitt område. Innovasjonsprosessen starter ofte med en eller flere idéer, og ender med at nyvinningen er implementert og tatt i bruk (Darsø, 2019).

Formålet med artikkelen er å analysere prosessen med planlegging og etablering av innovasjonsprosjektene og å drøfte utformingen av prosjektene i lys av lokal forankring, engasjement og kompetanseutvikling. To forskningsspørsmål er formulert:

- (1) Hvilke behov vektlegger barnehagene og hvordan involveres barnehagenes samarbeidspartnere i planlegging og oppstart av innovasjonsprosjektene?
- (2) Hvordan reflekterer utformingen av innovasjonsprosjektene betydningen av lokal forankring, engasjement og strategier for utvikling av kompetanse?

Tidligere forskning

Samarbeidet som skal etableres mellom barnehagene og PPT i SUKIP omtales som et innovasjonsprosjekt. Innovasjonsprosjekt skiller seg fra annet prosjekt- eller utviklingsarbeid ved at det ikke tar utgangspunkt i et forhåndsdefinert mål, men at deltakerne sammen kommer fram til løsningen i løpet av prosjektarbeidet. En innovasjon kan dermed betraktes som både en prosess og et resultat. Tidligere forskning har vist at det er flere forhold som påvirker slike prosesser, og som dermed også vil ha betydning for det som blir resultatet av disse prosessene. Virksomhetskulturen som deltakerne tilhører, ledelse og tid er blant de mest betydningsfulle faktorene (Darsø, 2019). Darsøs forskning viser også at den menneskelige dimensjonen og deltakernes evne til å kunne «navigere effektivt i samspill med andre i komplekse sammenhænger» (2019, s. 14) er helt avgjørende for kvaliteten på de relasjonene som etableres og de prosessene som finner sted.

I SUKIP skal deltakere fra ulike profesjoner og virksomheter inngå i et tverrfaglig og tverretattlig samarbeid. Deltakerne representerer dermed ulike tradisjoner og diskurser. Dette kan ha betydning for hvordan de identifiserer ulike utfordringer og hvordan de går fram for å løse dem. Ulike perspektiver og tilnærminger til faglige spørsmål har vist seg å skape utfordringer i samarbeid mellom representanter for en barnehagefaglig tradisjon, som barnehagepersonalet representerer, og en spesialpedagogisk tradisjon, som spesialpedagogisk støtte og PP-tjenesten representerer (Gäreskog & Lindqvist, 2022; Hillesøy & Ohna, 2014; Munch, 2017). Slike forhold kan komme til å utfordre innovasjonsarbeidet som finner sted i barnehageprosjektene i SUKIP, noe som gjør det særlig interessant og relevant å se nærmere på hva tidligere forskning sier om samarbeidet mellom barnehage og PPT.

Studier som har utforsket samarbeidet mellom barnehager og PP-tjenesten, viser at samarbeidet i stor grad dreier seg om individrettet arbeid knyttet til spesialpedagogisk hjelp til enkeltbarn. En særskilt utfordring i så måte er at PP-tjenesten ikke kjenner barnet og

barnehagekonteksten, og at rådene de gir dermed oppfattes som altfor generelle av barnehagepersonalet (Gäreskog & Lindqvist, 2020; Munch, 2017). Det er få eksempler på studier der målet for samarbeidet er å skape en mer inkluderende barnehage (Fasting, 2019), og det synes å være vanskelig å endre gjeldende praksis i retning av mer systemrettet arbeid (Fasting & Breilid, 2020; Moen et al., 2018; Solli, 2017; Tveit et al., 2012). Dersom PP-tjenesten skal lykkes med å komme i posisjon til å være aktive aktører i arbeidet med å utvikle mer inkluderende praksiser i barnehager, kreves endringer både i PP-tjenestens egen rolleforståelse og en dreining av barnehagens forventninger til PP-tjenesten i mer proaktiv retning (Fasting & Breilid, 2020). Et samarbeid mellom barnehager og PP-tjenesten om utvikling av inkluderende praksiser i barnehagene krever derfor endringer både i forståelses- og arbeidsformer.

Samtidig som den pedagogisk-psykologiske tjenesten er lovpålagt å bistå barnehagen i arbeidet med kompetanse- og organisasjonsutvikling for å tilrettelegge barnehagetilbudet for barn med særlige behov (Barnehageloven, 2005, § 33), viser det seg å være grunn til «å stille spørsmål ved om den organisatoriske kapasiteten i barnehagene er stor nok til at de kan forventes å håndtere såpass tidskrevende arbeidsformer som barnehagebasert kompetanseutvikling» (Sivertsen et al., 2021, s. 29). Det pekes på at kompetanseutvikling i faglige fellesskap mellom barnehage, skole og PPT er sårbare, fordi det både handler om å prioritere denne formen for samarbeid og å skape rom for slike samarbeid hos begge parter (Andrews et al., 2018). Dette innebærer at eier- og ledernivå, både på virksomhetsnivå og kommunenivå, spiller en avgjørende rolle for å lykkes i arbeidet med å utvikle slike samarbeid.

Hovedbildet som trer fram både i forskningen og i utdanningspolitiske dokumenter er derfor at PP-tjenesten i liten grad er en sentral bidragsyter og aktør i barnehagenes arbeid med kompetanse- og organisasjonsutvikling. Til tross for at de spesialpedagogiske støttesystemene er bygget opp på ulike måter, synes dette bildet også å være representativt for nordiske land som inngår i det som i mange sammenhenger omtales som en nordisk barnehagetradisjon, med et helhetlig læringssyn og en integrert barnehage for alle barn (Gäreskog & Lindqvist, 2020; Munch, 2017; Takala & Ahl, 2014).

Metode

Artikkelen bruker data fra ulike faser i arbeidet med utvikling av prosjektplanene i de to barnehagene. Planleggingen av samarbeidet mellom forskergruppen og de to kommunene ble etablert våren 2018. Det formelle samarbeidet ble startet høsten 2019, og de endelige prosjektplanene ble godkjent av styringsgruppene i de to kommunene i slutten av 2019. Arbeidet ble organisert i to faser: en kartleggingsdel og en prosjektutviklingsdel. Det empiriske materialet dokumenterer samarbeidet mellom forskergruppen, ansatte i barnehagene, representanter fra den tilhørende PP-tjenesten og kommunens enhet for spesialpedagogisk hjelp (i det følgende omtalt som Spesialpedagogisk støtte).

Data utviklet i kartleggingsdelen består av styringsdokumenter på kommunalt nivå og årsplaner i barnehagen, en spørreundersøkelse blant ansatte i barnehagen, PP-tjenesten og kommunens enhet for spesialpedagogisk hjelp og et etterfølgende fokusgruppeintervju med representanter fra de samme virksomhetene som deltok i spørreundersøkelsen. Resultatene fra denne analysen ble brukt ved utvikling av søknad til Norges forskningsråd.

Data som brukes for å besvare forskningsspørsmålene i denne artikkelen består av resultater fra kartleggingen, arbeidsnotater, møterefater og transkripsjoner av intervjuer med ledergruppen i barnehagen, leder og rådgiver fra PP-tjenesten og leder for Spesialpedagogisk støtte.

Artikkelens analyse er inspirert av tematisk analyse (Braun & Clarke, 2006). Tematisk analyse er en fleksibel tilnærming og kan brukes innenfor ulike teoretiske tradisjoner. Studien kan karakteriseres som en datadrevet induktiv studie. Målet med analysen er at en gjennom å bli kjent med det samlede empiriske materialet kan identifisere, analysere og rapportere tema som fanger sentrale dimensjoner i data i lys av forskningsspørsmålet. Et viktig element i analysen er å kontrollere tolkning og formulering av temaene. Braun og Clarke skiller mellom intern og ekstern kontroll, *internal* og *external homogeneity* (2006, s. 20). Intern kontroll handler om å kontrollere om det som er knyttet til et tema er koherent, at det henger sammen. Den eksterne kontrollen handler om å kontrollere tema mot det empiriske materialet, det vil si om tema fanger meninger som framtrer i det empiriske materialet.

Analysen av data som redegjør for de to innovasjonsprosjektene ble gjennomført som parallelle prosesser i de to kommunene. For å få en god oversikt over det empiriske materialet, ble informasjon som er relevant for å belyse forskningsspørsmål 1 identifisert og skrevet fram som en kronologisk organisert tekst. Lesing av primærdata og utvikling av den kronologiske teksten er gjort som et samarbeid mellom forfatterne. Forfatterne hadde et primært ansvar for prosessen i hver sin kommune, men tolkningen av data og skriving av den kronologiske teksten ble gjort i fellesskap. Resultatet av denne analysen blir redegjort for i resultatkapitlet.

Gjennom arbeidet med den kronologiske teksten i de to kommunene vokste det fram tre tema knyttet til prioritering av aktiviteter og samarbeid mellom deltakerne i virksomhetene. Dette danner grunnlag for å besvare forskningsspørsmål 2. De tre temaene er overgripende mellom de to barnehageprosjektene, og analysene identifiserer ulike vurderinger og prioriteringer i de to prosjektplanene og det innledende samarbeidet mellom aktørene. Resultatet fra denne analysen danner grunnlag å besvare forskningsspørsmål 2, og presenteres og diskuteres i kapitlet *Diskusjon og analyse*.

Planlegging og oppstart av innovasjonsprosjektene

Resultatkapitlet består av tre deler. Først gis en kort oppsummering av resultatene fra kartleggingen i de to kommunene, deretter redegjøres for planlegging (og etablering) av innovasjonsprosjektene, og til slutt redegjøres for hva som ble vektlagt i de to prosjektene.

Kartlegging

Kartleggingen ble gjennomført i begge kommunene våren 2018. Formålet var å belyse ulike sider ved det pedagogiske og spesialpedagogiske tilbudet i de to barnehagene og samarbeidet mellom barnehage, Spesialpedagogisk støtte og PP-tjenesten. Det er stor grad av samsvare mellom resultatene fra de to kommunene, og resultatene presenteres derfor samlet.

Dokumentanalysen omfatter dokumenter på kommune- og virksomhetsnivå. Dokumentene legger vekt på at barnehagene skal være allmennpedagogiske tilbud tilpasset alle barn, og at kvaliteten på tilbudet skal bli ivarettatt gjennom helhetlig tenkning og tett samarbeid mellom ulike instanser i kommunen. Til tross for at PP-tjenesten har et klart mandat om å bidra til kompetanse- og organisasjonsutvikling i barnehagene, viser analysene at dette er lite tematisert i dokumenter både på kommune- og virksomhetsnivå (barnehage).

Spørreundersøkelsen ble gjennomført blant alle ansatte i de to barnehagene, og ansatte i Spesialpedagogisk støtte og PP-tjenesten som arbeider med spesialpedagogiske oppgaver i de to barnehagene. På tvers av de to kommunene viste analysene at det er stor enighet om at inkluderende fellesskap er positivt for alle barn. Det var også enighet om at spesialpedagogisk hjelp som hovedregel bør skje innenfor rammen av barnehagefellesskapet, og at både allmennpedagogisk og spesialpedagogisk kompetanse er viktig for å ivareta alle barns deltakelse i barnehagen.

Fokusgruppeintervjuene ble gjennomført i begge kommunene i etterkant av spørreundersøkelsen. Både ansatte og ledere var representert. Intervjuguiden bygget på resultatene fra spørreundersøkelsen. Resultatene viste at deltakerne er enige om at arbeid om inkluderende praksis omfatter alle barn, ikke bare barn med særlige behov. I praksis betyr det at alle barn skal føle seg inkludert i et fellesskap og ha tilgang til og delta i felles aktiviteter, samt at eventuelle behov for tilpasning skal skje innenfor barnehagens rammer. Det kom også fram at samarbeidet mellom barnehage, Spesialpedagogisk støtte og PP-tjenesten utfordres av at de tre virksomhetene har ulike oppgaver og lovverk å forholde seg til. Både barnehage og PP-tjenesten viser til at det er utfordrende for PP-tjenesten å gjøre seg godt nok kjent med det enkelte barn, barnegruppe og barnehage, for å kunne veilede om spesialpedagogiske tiltak innenfor barnehagens ordinære virksomhet.

Samlet viste kartleggingen at det i begge kommunene er generell tilslutning til visjonen om inkluderende fellesskap for alle barn, og at dette forutsetter et allmennpedagogisk tilbud av høy kvalitet. Det planlagte innovasjonsarbeidet bør derfor legge vekt å styrke kvaliteten på det allmennpedagogiske tilbudet, slik at spesialpedagogiske tiltak som hovedregel skjer innenfor rammen av inkluderende fellesskap.

Samtidig som aktørene skal samarbeide om utvikling av ny og felles kompetanse, uttrykker ansatte i barnehagene ønske om at samarbeidet skal bidra til at PP-tjenesten får større kjennskap til barnehagens virksomhet. Kartleggingen viste imidlertid også at samarbeidet utfordres av at de involverte virksomhetene har ulike oppgaver og ansvarsforhold, og av at alle melder om knappe ressurser.

Resultatene fra kartleggingen ble presentert for prosjektgruppene i de to kommunene. Her var styrer i barnehagen og ledere i PP-tjenesten og Spesialpedagogisk støtte representert. Tilbakemeldingene fra disse møtene dannet grunnlag for en søknad til Norges forskningsråd. Søknad ble sendt høsten 2018, og tildeling forelå våren 2019. Ved etablering av SUKIP-prosjektet ble de kommunale prosjektgruppene konstituert som styringsgrupper i de to kommunene. For å koordinere samarbeidet mellom barnehage, PP-tjenesten og Spesialpedagogisk støtte og forskergruppen, ble det ansatt en kommunal prosjektleder i 50 prosent stilling i hver av kommunene.

Planlegging og etablering av lokale innovasjonsprosjekt

Barnehage A er en middels stor kommunal barnehage med seks avdelinger og om lag 100 barn i alderen 1–5 år. Styrer og assisterende styrer har lang fartstid i barnehagen og det er høy stabilitet i personalgruppen.

I samarbeid med kommunal prosjektleder skisserte styrer en plan for et innovasjonsprosjekt ved starten av høstsemesteret 2019. Forslaget ble diskutert med forskergruppen og endelig godkjent av den kommunale styringsgruppen ved årsskiftet 2019/20. I tillegg til at prosjektet skulle prøve ut en ny infrastruktur for samarbeid mellom barnehagen og PP-tjenesten, la prosjektplanen også vekt på alle ansatte i barnehagen skulle involveres, ikke bare de pedagogiske lederne.

Det overordnede målet for innovasjonsprosjektet i barnehage A, er at «alle barn skal oppleve inkludering i hverdagen i barnehagen» (Prosjektplan, barnehage A). Formuleringen er i tråd med målsettingen til SUKIP og resultatene fra kartleggingen i de to kommunene.

Et sentralt element i innovasjonen er å omgjøre et ukentlig møte som styrer har med de pedagogiske lederne til et prosjektmøte en gang i måneden (heretter omtalt som *månedsmøte*). Månedsmøtet skal være en arena for felles refleksjon og kompetanseutvikling mellom styrer, pedagogiske ledere i barnehagen, leder for Spesialpedagogisk støtte og PP-rådgiver. I tillegg deltar også kommunal prosjektleder og forsker. Forslaget om månedsmøte var inspirert av et tidligere samarbeid med en (nå pensjonert) PP-rådgiver. Styrer la vekt på at denne møteformen også bidro til at PP-rådgiver ble godt kjent med hva som rørte seg i barnehagen.

Styrer la videre vekt på at innovasjonsprosjektet skulle ivareta tre forhold. For det første skal temaene som tas opp i månedsmøtene ta utgangspunkt i hverdagslige utfordringer slik de pedagogiske lederne erfarer disse. For det andre skal hele personalet ved barnehagen involveres, ikke bare de pedagogiske lederne. I innovasjonsprosjektet blir dette ivaretatt ved at pedagogisk leder og PP-rådgiver i etterkant av månedsmøtet deltar på det etterfølgende avdelingsmøtet ved avdelingen som har hatt fokustid på månedsmøtet (i det følgende omtalt som *oppfølgingsmøte*). I tilknytning til oppfølgingsmøtet får PP-rådgiver også anledning til å bli kjent med virksomheten på avdelingen. Dermed blir det lagt til rette for det tredje elementet; at PP-rådgiver og de ansatte på avdelingene skal få mulighet til å bli bedre kjent med hverandre.

Selve månedsmøtet har en tredelt struktur. Møtet starter med at en pedagogisk leder presenterer et forberedt tema eller case fra sin avdeling som grunnlag for diskusjon og innspill fra deltakerne på møtet. Presentasjonen tar utgangspunkt i et skjema for analyse av avdelingen som styrer har utarbeidet. I skjemaet beskrives avdelingen og det redegjøres for eventuelle utfordringer og bekymringer som avdelingen opplever å stå overfor. Den andre delen av møtet fungerer som et veiledningsforum (kollegaveiledning) mellom deltakerne. Denne delen avrundes med en oppsummering, og det gjøres avtaler om hvordan pedagogisk leder skal følge opp forslag til tiltak på avdelingen. I møtets tredje og siste del innleder den kommunale prosjektleder til en metarefleksjon rundt diskusjonen som har funnet sted.

Innovasjonssyklusen avsluttes med at pedagogisk leder og PP-rådgiver på det etterfølgende månedsmøtet gir en tilbakemelding fra oppfølgingsmøtet på avdelingen og hva PP-rådgiver har observert på avdelingen. Den sykliske strukturen ble prøvd ut høsten 2019 og etablert som en fast ordning i innovasjonsprosjektet fra årsskiftet 2019/20.

Barnehage B er en kommunal barnehage med plass til om lag 140 barn i alderen 1–5 år. Barnehagen har karakter av å være en basebarnehage og barna tilhører det som av barnehagen omtales som åtte «hjemområder», det vil si faste barnegrupper med faste voksne.

På et møte mellom lederne i henholdsvis barnehage, Spesialpedagogisk støtte og PP-tjenesten våren 2019, fremmet styrer et forslag om at innovasjonsprosjektet i barnehagen skulle være: «Å lage en prosjektgruppe som skal implementere et ressursteam med mål om mer inkluderende praksis, tidlig intervensjon og å flytte kompetanse nærmere barna» (Prosjektplan, barnehage B). Ressursteamet skal være en drøftingspartner for barnehagepersonalet i saker der de står overfor utfordringer som krever kompetanse ut over det de selv besitter. Samarbeidet skal bidra til å styrke og aktivisere barnehagens evne til å bruke egne ressurser og kompetanser på en mer effektiv måte. Styrer understreker at det skal være et reelt samarbeid, og at PP-tjenesten ikke skal ha den tradisjonelle rollen som «eksperter» som veileder de andre.

Prosjektgruppen har møte en gang i måneden. Gruppen består av styrer, tre pedagogiske ledere, en barnehagelærer og en fagarbeider fra barnehagen. I tillegg deltar leder og spesialpedagog fra Spesialpedagogisk støtte, PP-rådgiver og kommunal prosjektleder. Møtet varer i to timer og er todelt. Første del dreier seg om planlegging og etablering av ressursteamet. Målet for dette arbeidet er å utarbeide en prosjektplan for innovasjonen. Andre del av møtet omtales som et møte i ressursteamet. Her står faglige diskusjoner og relasjonsbygging mellom deltakerne på agendaen. Arbeidet med å utforme innovasjonen og arbeidet med å etablere ressursgruppen er dermed parallelle prosesser som på ulike måter skal bidra til at ressursteamet kan starte sin utøvende virksomhet i januar 2020.

For å sikre at ressursteamet bygger sin framtidige virksomhet på et felles kunnskapsgrunnlag, ble det tidlig i prosessen utarbeidet en kompetanseutviklingsplan for

felles diskusjoner om sentrale tema som inkludering, sentrale styringsdokumenter og PP-tjenestens arbeid med sakkyndige vurderinger. Målet er at medlemmene i ressurs-teamet skal bli godt kjent med hverandre og enhetene de representerer. I tillegg planlegges en intern kartlegging ved alle virksomhetene for å få god oversikt over den samlede kompetansen og ressursene som ressursteamet har tilgjengelig.

Hva ble vektlagt i de to prosjektplanene?

Den kronologiske framstillingen av arbeidet med utvikling av innovasjonsprosjektene viser at prosessen forløp ulikt i de to kommunene. Selv om begge barnehagene bygget sitt eget arbeid på den overordnede prosjektplanen fra SUKIP-prosjektet, ble det med utgangspunkt i den lokale situasjonen utviklet to ulike prosjekt. Det sentrale tiltaket i barnehage A ble forankret i to møter, henholdsvis *månedsmøte* og et *oppfølgingsmøte* på den avdelingen som hadde fokustid. Tilsvarende var etablering av et bredt sammensatt *ressursteam* det sentrale tiltaket i barnehage B. Nedenfor redegjøres kort for hva som kjennetegner de to prosjektene.

I begge barnehagene var styrerne sentrale ved valg av innovasjon. I tillegg deltok de kommunale prosjektlederne i utviklingen av innovasjonsprosjektene. De eksterne aktørene ble i ulik grad involvert i planleggingen av de respektive innovasjonene. I barnehage A ble det i løpet av høsten 2019 gjennomført tre månedsmøter for å prøve ut modellen. Dette ga deltakerne mulighet for å bli kjent med arbeidsmåten, før den endelige prosjektplanen ble formulert og godkjent av styringsgruppen. Med tanke på utvikling av prosjektplanen, fikk de eksterne deltakerne mindre mulighet for direkte påvirkning. Motsatt la styrer i barnehage B vekt på å inkludere PP-tjenesten og Spesialpedagogisk støtte både i valg av innovasjon og i utformingen av selve prosjektplanen.

En utfordring som kom tydelig fram i kartleggingen i forprosjektet, var at samarbeid krever ressurser. Alle aktørene ga uttrykk for at samarbeid mellom barnehagen og PP-tjenesten forutsetter bruk av mer tid og ressurser enn de har mulighet for. Særlig ga de ansatte i barnehagene uttrykk for at slikt samarbeid kan gå på bekostning av deres eget arbeid i barnegruppene. Spørsmålet om ressurser ble håndtert ulikt i de to prosjektene.

I barnehage A bygger innovasjonsprosjektet på en eksisterende møtestruktur, og innovasjonen krevde ikke organisatoriske endringer eller økt ressursbruk. Representantene fra PP-tjenesten og Spesialpedagogisk støtte ble ikke tilført ekstra ressurser i forbindelse med prosjektet. Intensjonen var at nye måter å samarbeide med barnehagen på skulle erstatte andre, mer tradisjonelle møter i barnehagen. Dermed endres måten knappe ressurser blir brukt på, fra en reaktiv til en mer proaktiv tilnærming, noe som kan være ressursbesparende for de eksterne aktørene. Innovasjonsprosjektet i barnehage B innebar møtevirksomhet ut over det ordinære i både barnehage, Spesialpedagogisk støtte og PP-tjenesten. Dette krevde omdisponering av ressurser, noe som blant annet medførte redusert tilstedeværelse

i barnegruppene for de av deltakerne som hadde sitt daglige arbeid i barnehagen. I begge barnehagene kan samarbeidspartnerens deltakelse og prioriteringer forstås som et uttrykk for at de er motiverte for å delta i samarbeidet og at de er villige til å investere de ressursene som må til for å lykkes i arbeidet med å realisere innovasjonene.

I begge barnehagene er det lagt stor vekt på likeverdighet mellom deltakerne og at alle skal oppleve tilhørighet til prosjektet og de andre deltakerne. Et sentralt poeng er at relasjonen mellom deltakerne er basert på ulike og likeverdige roller, og at samarbeidet skal bidra til individuelle så vel som kollektive læringsprosesser. Det ble eksplisitt uttrykt at man ønsker å komme bort fra den tradisjonelle tenkningen om at Spesialpedagogisk støtte og PP-tjenesten er eksterne «eksperter» som skal gi råd og veiledning til barnehagepersonalet. I begge barnehagene er målet med innovasjonene å aktivisere barnehagens egen kompetanse og bidra til mer inkluderende praksiser i barnehagen, samt at Spesialpedagogisk støtte og PP-tjenesten skal få bedre innsikt i barnehagens arbeid.

Tilrettelegging for kollektive læringsprosesser ble vektlagt i begge prosjektene. I barnehage A leder styrer månedsmøtene, men det er de pedagogiske lederne som legger premissene for innholdet i møtene og hvordan arbeidet følges opp i praksis. Hele personalgruppen involveres i arbeidet, og i etterkant av månedsmøtet deltar PP-rådgiver på et møte i avdelingen som har hatt fokustid. PP-rådgiver får på den måten mulighet til å bli kjent med alle ansatte og arbeidet på avdelingene. I barnehage B er det prosjektgruppen som styrer innovasjonsarbeidet, og gruppen har dermed stor påvirkning på det som skjer. Det er imidlertid verdt å merke seg at det i denne fasen av innovasjonsprosjektet kun er de som er medlemmer av prosjektgruppen som deltar i arbeidet, men at intensjonene er at det øvrige barnehagepersonalet skal involveres i prosjektet når ressursteamet trer i funksjon. Begge prosjektene byr dermed på høy grad av lokal selvbestemmelse for deltakerne og til å forankre kompetanseutviklingen i praksisfeltet.

I barnehage A bygger kompetanseutviklingen på konkrete praktisk-pedagogiske utfordringer som personalet står overfor i sitt daglige arbeid. Formålet med innovasjonen i barnehage B er at barnehagens ansatte skal få tilgang til kompetanse og støtte i tilfeller der de står overfor utfordringer som krever kompetanse ut over det de selv er i besittelse av. I noen grad kan modellen i barnehage A beskrives som en *praksisnær* modell, mens modellen i barnehage B kan beskrives som en mer *kunnskapsorientert* modell. I begge tilfeller er imidlertid samarbeidet godt forankret i barnehagens virksomhet. Dermed bedres også PP-tjenestens kunnskap om virksomheten i barnehagen som grunnlag for deltakelse i kompetanse- og organisasjonsutvikling.

Gjennom felles møtevirksomhet skapes handlingsrom for refleksjon og utvikling av kompetanse både internt i barnehagen og mellom barnehagen og lokale samarbeidspartnere. Selv om utformingen av tiltaket er ulik i de to barnehageprosjektene, legges det opp til samarbeid som er bygget på tilhørighet, medvirkning og deltakelse for alle parter.

Diskusjon og analyse

Det foregående kapitlet har redegjort for planlegging og oppstart av de to barnehageprosjektene (forskningsspørsmål 1). I dette kapitlet diskuteres utformingen av innovasjonene i lys av lokal forankring, engasjement og strategier for utvikling av kompetanse (forskningsspørsmål 2).

Diskusjonen retter oppmerksomheten mot hvordan utformingen av prosjektene i de to barnehagene ivaretar deltakernes behov for lokal selvbestemmelse, tilhørighet og støtte til utvikling av kompetanse. Perspektiver fra selvbestemmelsesteorien (Gagne & Deci, 2005, s. 333–337), som omhandler begrepene autonomi, tilhørighet og kompetanse, brukes som sentreringpunkter i en diskusjon om drivere som kan ha konsekvenser for gjennomføring av innovasjonsprosjektene. Med andre ord skal diskusjonen belyse forhold som kan påvirke realiseringen av prosjektene.

Lokal selvbestemmelse handler om behov for å kunne påvirke og å ta avgjørelser på egne vegne. Lokal selvbestemmelse dreier seg om valg av utforming av prosjektet og hvordan deltakerne opplever prosjektaktivitetene som relevante og meningsfulle. *Tilhørighet* handler om sosiale relasjoner, tillit og opplevelsen av å høre til i et større fellesskap. Den tredje dimensjonen, *støtte til utvikling av kompetanse*, retter oppmerksomheten både mot personalets opplevelse av å ha tilstrekkelig kompetanse for å gjennomføre aktivitetene i prosjektet og mot prosjektets overordnede mål om å etablere og å utforske samarbeidsformer for utvikling av kompetanse for inkluderende praksis.

Ivaretaking av de tre dimensjonene er sentrale drivere i arbeidet med organisasjons- og kompetanseutvikling, og peker på forhold som må håndteres i prosjekter som har kompetanse- og organisasjonsutvikling som mål, slik tilfellet er i SUKIP-prosjektet.

Autonomi

Et sentralt prinsipp i SUKIP er at innovasjonsprosjektene skal være lokalt forankret og at deltakerne skal oppleve at de «eier» prosjektet. Betydningen av lokal forankring og autonomi ble også framhevet som et sentralt resultat i Alvestad et al. (2019). Studien peker på at utviklingsprosjekter som pålegges av eksterne instanser (kommunen) i mange tilfeller begrenser barnehagens muligheter til å basere valg av temaer på egne interesser og kompetanser.

Styrerne i begge barnehagene var sentrale ved utforming av de respektive innovasjonsprosjektene, og eksterne aktører ble involvert i ulik grad. Mens valget av et tidligere møteformat i barnehage A innebar at PP-tjenesten og Spesialpedagogisk støtte først ble involvert da tiltaket skulle iverksettes, la styrer i barnehage B vekt på å involvere PP-tjenesten og Spesialpedagogisk støtte både i valg av innovasjon og i arbeidet med å utforme tiltaket. At både styrerne og lederne for Spesialpedagogisk støtte deltok aktivt i all møtevirksomhet som fant sted i den tidlige fasen av innovasjonsprosjektene, bidro til å forankre prosjektet hos begge de to samarbeidspartnerne.

Et viktig trekk ved innovasjonsarbeidet i barnehage A er at aktivitetene i prosjektet er handlingsrettet og involverer både pedagogiske ledere og ansatte på avdelingene. Videre har prosjektet en relativt kort tidshorison ved at det tar utgangspunkt i to etablerte møteformater, henholdsvis pedagogisk ledermøte og avdelingsmøtet. I barnehage B ble det etablert en ny organisatorisk enhet som på lengre sikt skulle bli en kompetansebase i barnehagens samarbeid med eksterne samarbeidspartnere. Innovasjonen hadde dermed lengre tidshorison, og handlingsaspektet var i den innledende fasen primært knyttet til deltakerne i teamet og involverte i mindre grad det øvrige personalet i barnehagen.

Begge prosjektene legger vekt på at det er barnehagens behov for utvikling av en infrastruktur for kompetanse for inkluderende praksis som skal vektlegges. De to prosjektene er forskjellige med tanke på aktivitetenes tidshorison og handlingsdimensjon. I en travel arbeidshverdag vil en kort tidshorison og integrering av prosjektets kjerneaktiviteter i den ordinære virksomheten styrke deltakernes muligheter for å gjennomføre aktivitetene. Begge deler har konsekvenser som drivere i prosjektet, noe som i sin tur igjen vil ha betydning for personalets opplevelse av engasjement og medansvar for prosjektet som et felles anliggende og for prosjektets bærekraft. Den lokale forankringen kan derfor ikke reduseres til et spørsmål om *hvem* som utformer og leder prosjektet, også *hvordan* det utformes og ledes.

Tilhørighet

Tilhørighet handler om i hvilken grad prosjektarbeidet ivaretar deltakernes muligheter til å identifisere seg med prosjektets formål, og om arbeidsformene i prosjektet gir muligheter for meningsfull samhandling med øvrige deltakere. I de senere årene er partnerskap og tverrfaglig samarbeid framhevet som vesentlig i arbeidet med kompetanseutvikling og inkluderende praksiser (Solli, 2017), og samarbeidet mellom barnehage og PP-tjenesten spesielt (Fasting, 2019; Fasting & Breilid, 2020; Moen et al., 2018; Tveit et al., 2012). Analytisk kan grad av tilhørighet beskrives som et skille mellom svak og sterk tilhørighet. I denne sammenhengen knyttes tilhørighet både til samarbeidet mellom barnehage og eksterne instanser og til deltakernes involvering og medansvar for prosjektets aktiviteter. Prosjektplanene i barnehagene legger vekt på at prosjektets aktiviteter skal bidra til å styrke den gjensidige forståelsen av ansvar og oppgaver mellom barnehagen, PP-tjenesten og Spesialpedagogisk støtte. Tiltakene vil også bidra til å imøtekomme de utfordringene som ble avdekket i kartleggingen som fant sted i forkant av prosjektene, hvor det ble pekt på at barnehagepersonalet opplever at PP-rådgiverne har svak forståelse av arbeidet i barnehagen.

Styrer i barnehage A la vekt på at prosjektet skulle gi personalet i barnehagen og PP-rådgiver bedre mulighet til å bli kjent med hverandre. Dette ble ivaretatt ved at PP-rådgiver, leder for Spesialpedagogisk støtte og kommunal prosjektleder deltok som faste deltakere i månedsmøtet. I tillegg deltok PP-rådgiver på oppfølgingsmøtet på avdelingen sammen med pedagogisk leder. Barnehager har en sammensatt personalgruppe med varierende kompetanse, og i det daglige arbeidet med barna blir oppgavene fordelt mellom de

ansatte. Dette har betydning for hvem som deltar, og på hvilken måte den enkelte deltar i innovasjonsprosjektet. Ved at aktivitetene i prosjektet involverte ansatte på ulike nivå, henholdsvis styrer, pedagogiske ledere og det øvrige personalet på avdelingen, ble det mulig for hele personalet å etablere sterk tilhørighet til prosjektet. Det betyr ikke at alle opplever like sterk grad av involvering og medansvar for prosjektet. Deltakerne på månedsmøtet får større muligheter for å få en sterk tilhørighet til prosjektet og samarbeidspartnerne, mens personalet på avdelingene sannsynligvis vil ha en noe svakere tilhørighet.

I barnehage B ble det lagt vekt på at alle samarbeidspartene skulle være godt representert i prosjektgruppen. Formålet med samarbeidet i denne fasen er å utarbeide en prosjektplan og å etablere et felles kunnskapsgrunnlag og gode relasjoner mellom medlemmene i det framtidige ressursteamet. Mens deltakerne i prosjektgruppen har gode muligheter for å etablere sterk tilhørighet både til hverandre og til prosjektets aktiviteter, framstår imidlertid mulighetene for etablering av tilhørighet til prosjektet og samarbeidspartnerne for det øvrige barnehagepersonalet på det nåværende tidspunkt som svak. Spørsmålet om aktørenes muligheter for utvikling av tilhørighet til prosjektet framstår dermed som mer sammensatt i barnehage B enn i barnehage A.

Å innarbeide prosjektaktivitetene i den ordinære virksomheten øker sannsynligheten for bredere involvering og kollektive forpliktelser i personalgruppen. Dette styrker tilhørigheten til fellesskapet og prosjektet. Sterk tilhørighet vil styrke bærekraften i prosjektet og gjøre det mindre sårbart for forstyrrelser og sammenbrudd.

Kompetanse

Støtte til utvikling av kompetanse retter oppmerksomheten mot hvordan prosjektets infrastruktur ivaretar deltakernes forutsetninger for å delta i prosjektaktivitetene, behov for kompetansestøtte og innovasjonsprosjektets overordnede mål om utvikling av kompetanse for inkluderende praksiser. Ivaretagning av kompetansestøtte stiller store krav til barnehagens organisatoriske kapasitet for å drive barnehagebasert kompetanseutvikling (Sivertsen et al., 2021). På den ene siden er det tett samarbeid mellom ansatte som har ulik utdanningsbakgrunn (barnehagelærere, fagarbeidere og ufaglærte), noe som har konsekvenser for deltakelse i kompetanseutvikling. På den andre siden står barnehagene også overfor forventninger om nye måter å samarbeide med PP-tjenesten og deltakelse i partnerskap med universitets- og høyskolesektoren.

Prosjektet i barnehage A er integrert i barnehagens ordinære møtестruktur, og aktivitetene i månedsmøtet er knyttet til presentasjoner og diskusjon om utfordringer slik de pedagogiske lederne erfarer disse i det daglige arbeidet med barna. Dermed er behovet for kompetansestøtte innarbeidet i selve aktiviteten på månedsmøtet. I barnehage B initieres kompetansebehovet av utfordringer som personalet står overfor i sitt pedagogiske arbeid. Den grunnleggende idéen er at kompetansen i ressursteamet skal aktivisere og supplere den kompetansen som barnehagepersonalet er i besittelse av.

Uten at det er eksplisitt uttrykt, speiler designet for innovasjonen i begge barnehagene innsikter om at samtaler og diskusjoner mellom deltakerne i seg selv ikke er tilstrekkelig for utvikling av praksis. Snarere er det en fare for at (generelle) samtaler kan bidra til å bekrefte og forsterke en etablert praksis. Messiou og Ainscow (2015) framhever at samarbeid mellom lærere, i dette tilfellet barnehagelærere, spesialpedagoger og PP-rådgivere, der en kombinerer samtaler med å prøve ut forslag og nye tiltak, vil være en mer effektiv strategi med tanke på endring av praksis enn refleksjon og diskusjon av praksis alene.

Prosjektplanene i begge innovasjonsprosjektene legger vekt på at samarbeidet skal bidra til å aktivisere og utvikle den interne kompetansen som er i barnehagen. De har imidlertid en noe ulik tilnærming til arbeidet med å definere behov og hvordan den interne kompetansen i barnehagen skal aktiviseres og utvikles. Prosjektplanen i barnehage A beskriver mål, organisering, aktiviteter og fordeling av ansvar. Her er ingen eksplisitte formuleringer knyttet til utvikling av kompetanse i prosjektplanen. Den underliggende forståelsen synes å være at kompetanse antas å være noe personalet har og som aktiviseres og utvikles i kollektive prosesser i barnehagens hverdagslige aktiviteter.

I barnehage B er søkelyset i denne fasen av prosjektet rettet mot å etablere et felles kunnskapsgrunnlag og å få oversikt over den samlede kompetanse i barnehagen og hos de eksterne samarbeidspartnerne. Tanken er at denne kompetansen skal aktiviseres og settes i spill ved bestillinger av forhåndsdefinerte kompetansebehov fra barnehagepersonalet. Selv om målet også her er å aktivisere og bruke den kompetansen som er i barnehagen, er koblingen til den (spesialpedagogiske) kompetansen som ressursteamet representerer ikke direkte knyttet til barnehagens ordinære virksomhet og samarbeidsstrukturer.

Kompetanse kan enten forstås som noe en har / ikke har (noe ytre), eller som noe som aktiviseres i arbeid med konkrete aktiviteter (noe indre). I barnehage A betraktes kompetanse som noe «indre», som aktiviseres i arbeid med og drøfting av konkrete hendelser og tematikker hentet fra barnehagens hverdagspraksis. Også i barnehage B er den grunnleggende idéen å aktivisere barnehagens egen interne kompetanse. Etablering av ressursteam kan imidlertid forstås som at det er behov for en form for «ytre» kompetanse som kan supplere og utvide denne. Felles er imidlertid en grunnleggende antakelse om at alle deltakerne har kunnskap som er verdifull, og at alle kan komme med viktige bidrag inn i samarbeidet. Dermed tilkjennevis anerkjennelse av deltakernes respektive kompetanser. Begge prosjektene har også som mål å bidra til at Spesialpedagogisk støtte og PP-tjenesten skal få mer kunnskap om den allmennpedagogiske praksisen i barnehagen.

Konklusjon

Innovasjonsprosjektene som er beskrevet i denne artikkelen har hatt fokus på å utforme en organisatorisk infrastruktur for samarbeidet mellom barnehage og PP-tjenesten som

legger til rette for å fange opp barnehagens behov for kompetanse, og som dermed bidrar til å øke treffsikkerheten på de kompetanseutviklingstiltakene som iverksettes. Tilnærmingen samsvarer dermed godt med den desentraliserte kompetanseutviklingsmodellen og vektleggingen av lokal involvering og tverretattlig samarbeid i kompetanseutvikling som er sentral i statens satsing på kompetanseutvikling på utdanningsfeltet. I tillegg ivaretas en helhetlig fortolkning av PP-tjenestens mandat – et perspektiv som i større grad etterlyses i forskningslitteraturen. Det er også grunnlag for å hevde at innovasjonsprosjektene legger til rette for at PP-tjenesten er mer til stede i barnehagen og at de gjennom felles møtevirksomhet kommer tettere på barnehagene.

At samarbeidet skjer innenfor rammen av intensjoner om å skape en mer inkluderende barnehage øker mulighetene for å ivareta alle barna, også barn med behov for spesialpedagogisk hjelp, innenfor rammen av inkluderende fellesskap.

Forfatteromtale

Stein Erik Ohna er professor i spesialpedagogikk ved Institutt for grunnskolelærerutdanning og spesialpedagogikk ved Universitetet i Stavanger. Han underviser og veileder studenter ved master- og doktorgradsprogrammet. Forskingen er rettet mot inkluderende pedagogikk med et særlig fokus på vilkår for deltakelse i barnehage, grunnskole og videregående opplæring. Han har inngått i forskergruppen i forskningsprosjektet SUKIP (samarbeid om utvikling av kompetanse for inkluderende praksis).

Siv Hillesøy er seniorrådgiver ved avdeling for fagstrategi og kunnskapsmegling ved Statped. Hun er utdannet barnehagelærer og har en doktorgrad i utdanningsvitenskap fra Universitetet i Stavanger. Hennes forskningsinteresse er rettet mot barns deltakelse i jevnaldningsfellesskap i barnehager og hvordan de voksne som er rundt barna kan legge til rette for slik deltakelse. Hun har inngått i forskergruppen i forskningsprosjektet SUKIP (samarbeid om utvikling av kompetanse for inkluderende praksis).

Referanseliste

- Alvestad, M., Gjems, L., Myrvang, E., Storli, J. B., Tunglund, I. B. E., Velde, K. L. & Bjørnstad, E. (2019). *Kvalitet i barnehagen* (Rapport nr. 85). Universitetet i Stavanger. <http://hdl.handle.net/11250/2630132>
- Andrews, T., Lødding, B., Fylling, I. & Hustad, B.-C. (2018). *Kompetanseutvikling i et mangfoldig landskap. Om virkninger av Strategi for etter- og videreutdanning*

- i PP-tjenesten (NF-rapport 7/2018). Nordlandsforskning. <https://hdl.handle.net/10037/22332>
- Barnehageloven. (2005). *Lov om barnehager* (LOV-2005-06-17-64). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/2005-06-17-64>
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <http://dx.doi.org/10.1191/1478088706qp063oa> <http://eprints.uwe.ac.uk/11735>
- Darsø, L. (2019). *Innovationspædagogik. Kunsten at fremelske innovasjonskompetence*. Samfunnslitteratur.
- Fasting, R. B. (2019). Pedagogisk systemarbeid. I M. Bjerklund, M., Groven, B. & Åmot, I. (Red.), *PPTs systemrettede arbeid i barnehagen* (s. 45–57). Universitetsforlaget.
- Fasting, R. B. & Breilid, N. (2020, 4. juni). PP-tjenesten som inkluderingsagent: retorikk eller handling. *Psykologi i kommunen*, (3). <https://psykisk-kommune.no/pp-tjenesten-som-inkluderingsagent-retorikk-eller-handling/19.157>
- Gagne, M. & Deci, E. L. (2005). Self-determination theory and work motivation. *Journal of Organizational Behavior*, 26(4), 331–362. <https://doi.org/10.1002/job.322>
- Gäreskog, P. & Lindqvist, G. (2020). Working from a distance? A study of Special Educational Needs Coordinators in Swedish preschools. *Nordic Studies in Education*, 40(1), 55–78. <https://doi.org/10.23865/nse.v40.2128>
- Gäreskog, P. & Lindqvist, G. (2022). Specialpedagogens roll i förskolan – förskollärares beskrivningar av arbetsfördelning, anspråk och förhandlingar. *Nordisk barnehageforskning*, 19(1), 61–81. <https://doi.org/10.23865/nbf.v19.225>
- Hillesøy, S. & Ohna, S.-E. (2014). Barnehagepersonalets refleksjoner om vilkår for deltakelse for barn med cochleaimplantat. *Spesialpedagogikk*, 7, 47–59.
- Kunnskapsdepartementet. (2013). *Kompetanse for framtidens barnehage. Strategi for kompetanse og rekruttering 2014–2020*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/kompetansestrategi-for-kompetanse-og-rekruttering-2018-2022/id2569666/>
- Kunnskapsdepartementet. (2018). *Barnehagelærerrollen i et profesjonsperspektiv – et kunnskapsgrunnlag. Ekspertgruppen om barnehagelærerrollen*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/barnehagelærerrollen-i-et-profesjonsperspektiv--et-kunnskapsgrunnlag/id2621274/>
- Lyng, S. T., Borg, E., Fossetøl, K., Hermansen, H., Johannesen, H. S., Lahn, L. C., Mausethagen, S., Myrvold, T. & Pedersen, E. (2021). *Evaluering av ny kompetansemodell – desentraliserte ordninger for skole og ykesfag samt oppfølgingsordningen* (Temanotat 1). AFI, OsloMet. <https://www.oslomet.no/forskning/forskningsprosjekter/evaluering-av-ny-kompetansemodell>
- Meld. St. 21 (2016–2017). *Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-21-20162017/id2544344/>

- Meld. St. 6 (2019–2020). *Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-6-20192020/id2677025/>
- Messiou, K. & Ainscow, M. (2015). Engaging with the view of students: A catalyst for powerful teacher development? *Teaching and Teacher Education*, 51(2), 246–255. <http://dx.doi.org/10.1016/j.tate.2015.07.002>
- Moen, T., Rismark, M., Samuelsen, A. S. & Sølvsberg, A. M. (2018). The Norwegian Educational Psychological Service: A systematic review of research from the period 2000–2015. *Nordic Studies in Education*, 38(2), 101–117. <https://doi.org/10.18261/ISSN.1891-5949-2018-02-02>
- Munch, C. C. C. (2017). *Små børns fællesskabelse i en flertydig vuggestuepraksis* [Doktorgradsavhandling]. Roskilde Universitet.
- Nordahl, T., m.fl. (2018). *Inkluderende fellesskap for barn og unge. Ekspertgruppen for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging*. Fagbokforlaget.
- Sivertsen, H., Janninger, L., Ljunggren, B. & Lorentzen, R. (2021). *Følgeevaluering av Kompetanse for fremtidens barnehage. Oppsummeringsrapport*. <https://hdl.handle.net/11250/2829364>
- Solli, K.-A. (2017). Inkludering i barnehagen i lys av forskning. I A.-L. Arnesen (Red.), *Inkludering. Perspektiver i barnehagefaglige praksiser* (s. 114–135). Universitetsforlaget.
- Takala, M. & Ahl, A. (2014). Special education in Swedish and Finnish schools: Seeing the forest or the trees? *British Journal of Special Education*, 41(1), 59–81. <https://doi.org/10.1111/1467-8578.12049>
- Tveit, A. D., Kovac, V. B. & Cameron, D. L. (2012). «Ja takk, begge deler» PPTs individ- og systemrettede arbeid i barnehagen. *Spesialpedagogikk*, 77(4), 43–56. «Ja takk, begge deler» PPTs individ- og systemrettede arbeid i barnehagen (utdanningsforskning.no)
- Utdanningsdirektoratet. (2021a). *Kompetanseutvikling i barnehage, skole og fag- og yrkesopplæring*. <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/lokal-kompetanseutvikling/>
- Utdanningsdirektoratet. (2021b). *Tilskuddsordning for lokal kompetanseutvikling i barnehage og grunnsopplæring*. www.udir.no